

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Peter Glas, Deltacommissaris

Column Paul Blokhuis
Staatssecretaris VWS

**Toekomstvisie
gewasbescherming 2030**
Ambities meer dan noodzakelijk

 Vewin

22ste jaargang, nummer 3
juni 2019

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN

ILLUSTRATIES

Van Beek Images, Maas
Communicatie/Tom Pilzecker,
Ron Offerman, Vewin, Shutterstock,
Hollandse Hoogte, Dunea, Unibail-
Rodamco-Westfield

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie: redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

Inhoud

Kort nieuws	4
Column: Paul Blokhuis	5
Deltacommissaris: 'Leven in de delta niet vanzelfsprekend'	6
Drinkwatersector ondertekent Green Deal Aquathermie	12
Waterbeeld: afsluiters nu ook op afstand bestuurbaar	15
Toekomstvisie gewasbescherming 2030	16
Dunea en Rijnland: 'Onze delta verandert, wij moeten vernieuwen'	20
Regionale samenwerking in de waterketen zeer succesvol	23
Drieluik verkiezingen: de waterschappen	24
Watereducatie: van makathon naar onderwijs	28
Ria Doedel vertrekt bij WML	30
Het Waterpaspoort van Roy van Aalst (PVV)	34
Bescherming drinkwaterbronnen	36

6

Leven in de delta

Op 1 januari 2019 is Peter Glas begonnen als Deltacommissaris, als opvolger van Wim Kuijken. Glas is bepaald geen onbekende in waterland, met een 36-jarige historie bij het ministerie van VROM, Deltares en de waterschappen. De eerste 100 dagen in de nieuwe functie zijn voorbij, dus tijd voor een interview.

16

Toekomstvisie gewasbescherming

In april stuurde Carola Schouten, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, haar 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en teeltsystemen' naar de Tweede Kamer. Vewin staat achter de doelen van de Toekomstvisie. Ook vier andere stakeholders reageren op deze visie.

24

Drieluik verkiezingen: de waterschappen

In het drieluik over de verschillende verkiezingen in 2019 deze keer: de waterschapsverkiezingen. Waarom zijn ze belangrijk voor de drinkwatersector en wat zijn de verwachtingen? Drie directeuren van drinkwaterbedrijven over het belang van goede samenwerking in de waterketen.

Op woensdag 22 mei opende de Amsterdamse wethouder Simone Kukenheim in aanwezigheid van directeur Roelof Kruize van Waternet een drinkwatertappunt op het schoolplein van Montessorischool De Amstel.

Meer dan 500 drinkwatertappunten in Amsterdam

In 2016 besloot de Amsterdamse gemeenteraad om 300 extra tappunten te plaatsen in Amsterdam, op plekken waar behoefte is aan water. In 2017 is Waternet gestart met de plaatsing van deze extra tappunten in de stad. Met de symbolische opening van het tappunt bij De Amstel is het project nu afgerond.

Na de opening is het nieuwe punt ook toegevoegd aan de nieuwe kaart met openbare drinkwatertappunten op de website van Waternet. In totaal staan er nu circa 500 drinkwatertappunten in Amsterdam.

www.waternet.nl/ons-water/drinkwater/gratis-openbaar-drinkwater

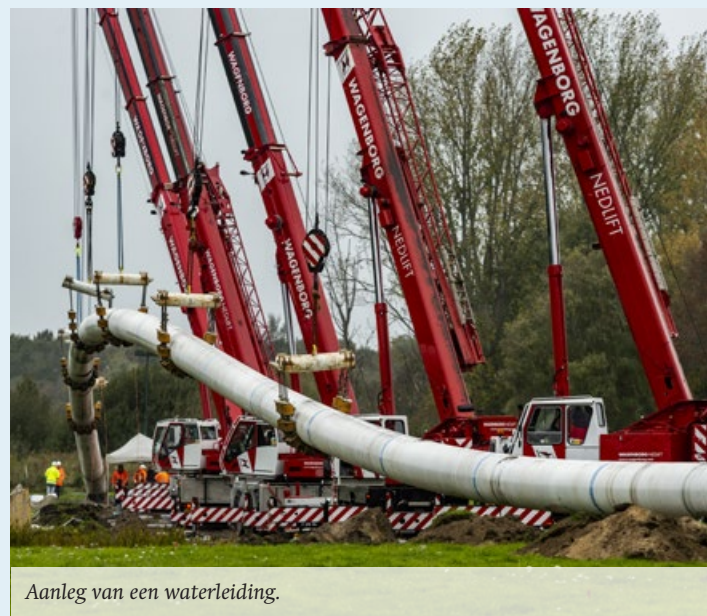
ISO 55.000 voor Waterbedrijf Groningen

Als tweede waterbedrijf in Nederland behaalde Waterbedrijf Groningen (WBG) eind 2018 het ISO 55.000-certificaat. Daarmee maakt het drinkwaterbedrijf aantoonbaar dat het assetmanagement tiptop op orde is.

ISO-normen zijn internationaal vastgestelde kwaliteitseisen, die organisaties helpen bij de bedrijfsvoering. In de normen staan bijvoorbeeld regels voor het inrichten van werkprocessen of het opslaan en delen van informatie. Een onafhankelijke externe partij controleert of alles naar behoren is geregeld. Zo ja, dan ontvangt het bedrijf het bijbehorende ISO-certificaat. Om dat te kunnen houden, vinden er regelmatig controle-audits plaats. Er zijn verschillende soorten ISO-certificaten, bijvoorbeeld voor kwaliteitsmanagement of voor assetmanagement. De normen voor dat laatste certificaat zijn erop gericht om eigenaren van kapitaalgoederen een instrument in handen te geven om hun assets zo efficiënt mogelijk te benutten, met een optimale balans tussen risico's, kosten en prestaties.

WBG is met zeven distributiestationen, 235 winputten, vijf productie-locaties en 5.100 kilometer aan leidingen bij uitstek een assetintensief bedrijf. Reden genoeg dus om het beheer daarvan kritisch onder de loep te nemen. Om meer focus en duidelijkheid te krijgen besloot WBG het assetmanagement verder te professionaliseren en naar een hoger niveau te tillen.

Vanaf het begin heeft WBG de medewerkers zo veel mogelijk bij het programma betrokken. De weg naar het ISO-certificaat was niet zonder hobbels. Zo bleek het systematisch ontsluiten van informatie bijvoorbeeld ingewikkelder en veelomvattender dan vooraf verwacht. Maar eind 2018 ontving men dan toch het felbegeerde certificaat.

Aanleg van een waterleiding.

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Paul Blokhuis, staatssecretaris van VWS.

Water en gezondheid, welzijn en sport

In de buurt van de Tweede Kamer staat er één. En om de hoek van het Apeldoorns stadhuis, voor de Hema in Emmeloord, op de markt in Groenlo, in Dronten bij het station. Als je een blik werpt op drinkwaterkaart.nl lijkt ons land vol te staan met watertappunten. Plekken waar je gratis je dorst kunt lessen, je bidon kunt vullen of je hoofd kunt afkoelen. Wandelaars, fietsers, toeristen of toevallige voorbijgangers maken er dankbaar gebruik van.

De watertappunten zijn de moderne versie van de waterpompen die vroeger op elk dorps- of stadsplein stonden om de bevolking te voorzien van drinkwater. Soms kom je er nog weleens een tegen. Maar zelden komt er nog water uit. Het zijn monumenten geworden die ons herinneren aan het verleden, zoals bezongen door Wim Sonneveld in Het Dorp: 'Het raadhuis met een pomp ervoor, een zandweg tussen koren door'. Vaker kom je een oude, nog werkende dorpspomp tegen in landen rond de Middellandse Zee. Maar als je, uitgedroogd door de hitte er je dorst wilt lessen, lees je net op tijd: 'eau non potable', geen drinkwater. Met een droge mond ga je dan op zoek naar een supermarkt om voor een euro water in een plastic fles te kopen.

Die waarschuwingen over de kwaliteit van drinkwater kennen we hier gelukkig niet. Ons drinkwater is van topkwaliteit en behoort tot het beste ter wereld. En het is gezond bovendien. Het bevat geen calorieën, het tast je tanden niet aan, het is goedkoop en goed voor het milieu.

Argumenten genoeg om het aantal watertappunten in Nederland fors uit te breiden. Want ook al lijkt ons land bezaaid met tappunten, er zijn nog veel plekken waar ze hard nodig zijn, met name op schoolpleinen. Veel schoolpleinen worden ook na schooltijd gebruikt om te spelen en te sporten. Met een watertap wordt het voor spelende kinderen veel aantrekkelijker om daar water te drinken en dan snel door te voetballen. In plaats van naar de supermarkt te gaan voor een blikje frisdrank. Frisdrank is in alles het tegenovergestelde van water. Het is duur en de verpakking is vaak slecht voor het milieu. Maar bovenal bevat het veel suiker en dus veel calorieën. Het drinken van veel frisdrank vergroot dan ook de kans op overgewicht en diabetes type 2. Bovendien zijn de zuren in (light) frisdrank slecht voor het gebit.

Daarom heeft het kabinet besloten geld beschikbaar te stellen om de komende twee jaar zo'n 1.000 watertappunten te installeren op schoolpleinen en ze in te zetten in de strijd tegen overgewicht onder kinderen. Water is goedkoop, maar het plaatsen van tapkranen brengt wel kosten met zich mee. Bovendien is periodiek onderhoud en controle op het voorkomen van bacteriën noodzakelijk. Om scholen in het primair onderwijs tegemoet te komen in de kosten, krijgen ze driekwart van de kosten vergoed. Het overige deel betalen ze zelf. Gemeenten of bijvoorbeeld buurtverenigingen kunnen dat natuurlijk ook voor hun rekening nemen. Want een hele straat of buurt profiteert van een openbare watertap. Er is 2 miljoen euro subsidie beschikbaar, voldoende voor minimaal 1.000 tappunten.

Op deze manier kunnen de oude waterpompen gestoken in een modern jasje bijdragen aan het Nationaal Preventieakkoord en een gezond en vitaal Nederland. Of, zoals Wim Sonneveld het zo treffend verwoordde: 'de nieuwe tijd, net wat u zegt'.

Paul Blokhuis, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

‘DELTAPROGRAMMA
IS PRODUCT VAN
VISIONAIRE POLITIEK’

Deltacommissaris Peter Glas

‘Leven in de delta is niet vanzelfsprekend’

Op 1 januari 2019 is Peter Glas begonnen als Deltacommissaris, als opvolger van Wim Kuijken die deze functie bijna 10 jaar vervulde. Glas is bepaald geen onbekende in waterland, met een 36-jarige historie bij het ministerie van (destijds) VROM, Deltares en de waterschappen. De eerste 100 dagen in de nieuwe functie zijn voorbij, dus hoog tijd voor een interview.

De focus van het oorspronkelijke Deltaplan, vlak na de Watersnoodramp van 1953, lag op veiligheid. In 2007 werd de Deltacommissie nieuwe stijl ingesteld, onder leiding van Cees Veerman. Dit leidde tot een advies in 2008 voor uitgebreide maatregelen en tot een wettelijke verankering. De hieruit voortvloeiende Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening van 2011 bepaalt dat er een Deltaprogramma moet worden opgesteld. Dit is de taak van de Deltacommissaris, waarna de minister van Infrastructuur en Waterstaat het op Prinsjesdag aanbiedt aan de Tweede Kamer.

Voor het programma is jaarlijks zo'n 1,2 miljard euro beschikbaar uit het hiervoor ingestelde Deltafonds, dat valt onder de verantwoordelijkheid van de minister.

Wat zijn de prioriteiten voor de Deltacommissaris en het Deltaprogramma voor de komende jaren?

Glas: ‘De Commissie Veerman baseerde zich bij haar werk op de ogenschijnlijk eenvoudige vraag: ‘Kunnen we in 2050 nog blijven leven zoals we gewend zijn in onze delta?’. Daarbij dacht iedereen

in eerste instantie vooral aan waterveiligheid, dus sterke dijken en een robuuste zeewering. Maar al snel werd duidelijk dat ook de beschikbaarheid van voldoende (zoet) water essentieel is voor het deltalven, en dat we in dat kader een gezamenlijk antwoord moeten formuleren op de uitdagingen van de klimaatverandering. Zo is het ook in de wet terechtgekomen en dat zijn dus onze drie prioriteiten: waterveiligheid, zoet water en ruimtelijke adaptatie. Elk van die prioriteiten wordt jaarlijks uitgewerkt in een deelplan binnen het Deltaprogramma. Het is mijn taak om ervoor te zorgen dat deze drie onderwerpen de aandacht krijgen die ze verdienen. Dat doe ik door onder andere elk jaar met Prinsjesdag een update te presenteren en voorstellen te doen om ons land veilig en leefbaar te houden.’

Visionair

‘Ik wil hier nog benadrukken hoe bijzonder vooruitziend en doortastend de politiek en de overheid destijds zijn geweest bij de ontwikkeling van de visie op het leven in de delta, zoals vastgelegd in de Deltawet. Het bijbehorende Deltafonds zorgt ervoor dat de invul-

ling van deze nationale opgave voor de lange termijn gegarandeerd is. Dat zie je niet in veel andere landen, daar is Nederland vrij uniek in.'

'Maar het feit dat we onze zaakjes op watergebied zo goed hebben geregeld, leidt ook tot een vervelende paradox. De OESO heeft dat een paar jaar geleden ook al vastgesteld: er is in Nederland een zeer hoge 'watertevredenheid', maar een laag 'waterbewustzijn'. Men gaat ervan uit dat het met de waterveiligheid en de beschikbare hoeveelheid water wel goed zit, juist omdat het zo goed geregeld is. Maar dat is allemaal niet zo vanzelfsprekend als men denkt; daar moet door vele partijen hard voor worden gewerkt. Aan de Deltacommissaris dus de schone taak om te helpen dat bewustzijn te verhogen. Want in onze delta kun je nooit achteroverleunen; er is altijd werk aan de winkel!'

Deltaritmiek

Het Deltaprogramma wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Glas: 'Tegelijkertijd hebben we de ritmiek van de Deltabeslissingen: die worden elke zes jaar herijkt, samen met de bijbehorende voorkeursstrategieën. Daar zitten we nu middenin. In het Deltaprogramma 2021 zullen we ook evalueren of de uitgangspunten van de Deltabeslissingen uit 2014 nog valide zijn. Daarnaast maken we doorkijkjes naar 2100.'

'Wij gaan daarbij empirisch te werk, op basis van informatie die door alle stakeholders is aangedragen. We streven naar een solide fundament voor de beleidsbeslissingen: als de basis op orde is, kun-

nen we daar met z'n allen vertrouwen in hebben. Er is geen ruimte voor 'fact-free politics' op dit belangrijke dossier!'

Samenwerking met drinkwaterbedrijven

In de laatste Deltanieuws deed u de uitspraak 'De kracht zit in gezamenlijkheid'. Welke rol ziet u voor de drinkwatersector in het licht van het Deltaprogramma?

Glas: 'We spreken in Nederland veel over de waterketen: het geheel van partijen die een rol spelen in de watercyclus, van de bron tot het moment dat een waterdruppel in zee stroomt. De drinkwaterbedrijven vormen samen één van de waterketenpartners. De drinkwatersector is maatschappelijk-economisch een belangrijke speler in het totaal van het beheer en het gebruik van onze strategische watervoorraad. De sector draait volop mee in alle relevante gremia en overlegstructuren op het gebied van water. Als geen ander hebben zij kennis van vraag en aanbod van water in Nederland. Daardoor kunnen zij data aanleveren voor prognoses van watergebruik in de toekomst, die weer nodig zijn om onze strategieën te (her)lijken.'

'Ook zijn de drinkwaterbedrijven goed vertegenwoordigd in kennisinstututen en platforms op het gebied van innovatie en klimaatadaptatie. Dat moet ook, want de opgaven op dit gebied zijn zó groot, dat kun je niet alleen. Ik denk dat de drinkwaterbedrijven hun rol en verantwoordelijkheid goed oppakken. Daarbij is het belangrijk dat alle partijen bereid zijn om echt samen te werken en elkaar niet te beconcurreren.'

‘ALFA + BÈTA + GAMMA = DELTA’

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

‘Ik geef een voorbeeld: vorig jaar zat ik, nog als watergraaf van Waterschap De Dommel, in het kader van de droogte om tafel met de waterketenpartners in ons gebied: de provincie, gemeenten, LTO en het drinkwaterbedrijf. Het gesprek ging uiteraard over het verdelen van het schaarse zoete water, waarbij vooral naar de landbouw werd gekeken, omdat daar de nood hoog was. De directeur van het drinkwaterbedrijf gaf aan: ‘Ons uitgangspunt is: ‘minder is beter.’

‘Ik vond dat een mooi voorbeeld van het serieus invullen van je maatschappelijke taak: een bedrijf dat genoeg neemt met minder afzet en mogelijk een lager bedrijfsresultaat, ten gunste van anderen die het op dat moment harder nodig hebben. Het drinkwaterbedrijf ging praten met de grotere afnemers om hen te helpen hun waterconsumptie te verminderen. Ook startte men een publiekscampagne, gericht op het besparen van water. Aansluitend besloot de provincie te gaan overleggen met alle partijen aan wie zij een grondwateronttrekkingsvergunning hadden verleend, met het verzoek om te bekijken of ook zij hun ‘consumptie’ konden verminderen. Dat vond ik een mooi voorbeeld van de samenwerking tussen waterketenpartners die hun verantwoordelijkheid nemen.’

Droogte

In 2018 had Nederland te maken met extreem droog en warm weer. *Welke conclusies trekt u uit dat jaar? Verandert dit iets aan de scope van het Deltaprogramma, bijvoorbeeld meer aandacht voor hitte en droogte?*

Glas: ‘Het is al meer gezegd: de zomer van 2018 was een wake-up-call én een stresstest. Enerzijds helpt dat ons bij het verhogen van het waterbewustzijn: opeens is ‘watertekort’ voor veel Nederlanders geen abstract gegeven meer, maar een herkenbaar en urgent probleem. Anderzijds denk ik dat we met z’n allen vorig jaar hebben bewezen dit soort crises aan te kunnen en dat we er ook veel van hebben geleerd. Een belangrijke realisatie is het besef dat er een ruimtelijke component aan de nodige oplossingen zal zitten. Er moet simpelweg ruimte worden gereserveerd voor bijvoorbeeld de aanleg van waterbuffers, of dat nu boven- of ondergronds is.’

‘De droogte van vorig jaar is geen reden om het Deltaprogramma volledig om te gooien of prioriteiten te veranderen. Maar het onderstreept wel nog eens het belang van voldoende zoet water en van het nemen van maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie. En het bevestigt ook de juistheid van de beslissing om deze onderwerpen destijds op te nemen in het Deltaprogramma. Hebben we het goed gedaan? Ja. Kunnen sommige dingen beter? Ja. We hebben onze basis op orde, maar moeten wel alert blijven.’

Lessons learned

‘Er zijn dit jaar en vorig jaar al maatregelen genomen voor het geval zich opnieuw zo’n lange droge periode voordoet. Denk aan een flexibel waterpeil, niet alleen in onze nationale zoetwatervoorraad, het IJsselmeer, maar ook regionaal, in de kleinere waterlopen. Verder zijn er technische en organisatorische maatregelen getroffen om de ‘zoute bellen’ in het IJsselmeer, die vorig jaar de inname voor de drinkwaterproductie bedreigden, tegen te gaan.’

En welke oplossingsrichtingen heeft u als Deltacommissaris in beeld voor Nederland?

Glas: 'Ik kan een globale volgorde aangeven in de mogelijke maatregelen. Ten eerste: wees zuinig met water. Een initiatief zoals Waterspaarders, waarbij mensen worden gestimuleerd om minder lang te douchen, lijkt klein, maar is juist heel belangrijk. Hou het klein, begin bij jezelf en kijk wat jij als persoon of als bedrijf kunt doen om water te besparen. Met z'n allen komen we dan een heel eind.'

'Ten tweede: hou vast wat je hebt. Van oudsher was de primaire reactie in Nederland bij hevige neerslag of hoge rivierafvoeren: 'Weg met dat water, zo snel mogelijk naar zee!'. Van die reflex moeten we af: het is immers waardevol zoet water. Als het in zee terecht komt, ben je het kwijt. Dus: sla het op, in de grond of in grote of kleinere bassins! Ik was laatst op Texel; daar is weinig zoet water beschikbaar. Er zijn geen rivieren die water aanvoeren, dus men moet het doen met wat er aan neerslag valt. Er komt wat kwelwater onder de duinen door, maar dat wordt meteen uit de polder de

Waddenzee in gepompt. Maar er zijn ook landbouwbedrijven en die hebben regelmatig water nodig. Dus werken boeren daar met opslagbassins om de neerslag tijdelijk in op te slaan; alle kleine beetjes helpen! Hetzelfde geldt voor de regenton in een particuliere tuin. Het is misschien maar 100 liter, maar als 2 miljoen mensen zo'n ton onder hun dakgoot zetten, heb je het op jaarbasis over een enorme hoeveelheid drinkwater die niet gebruikt hoeft te worden voor het besproeien van het gazon.'

'Ten derde: verdeel het schaarse water goed. Een aanzienlijk deel van Nederland 'draait' op water uit de Maas en de Rijn. De verdeling daarvan moet steeds goed worden bekeken, zeker in een lange periode van droogte. En een afgeleide hiervan, gericht op de drinkwaterbedrijven: zoek alternatieve bronnen, ga niet voor één anker liggen! Daarbij moet je niet alleen denken in geografische alternatieven, maar kun je ook aanhaken bij thema's zoals de energietransitie en circulariteit. Misschien moeten we ook in Nederland wel zout water gaan ontzilten om er drinkwater van te maken, waarbij de benodigde energie duurzaam wordt opgewekt.'

Wat verwacht u op dit gebied van de drinkwatersector?

Glas: 'De drinkwaterbedrijven kunnen als geen ander prognoses opstellen over hoe zaken zoals de vraag en het aanbod van water zich op lange termijn gaan ontwikkelen. Dat kan input vormen voor beleidsbeslissingen die te maken hebben met onder andere de verdeling van het schaarse zoete water. Tegelijkertijd zijn de drinkwaterbedrijven de beschermers van de bronnen voor ons drinkwater: het oppervlakte- en vooral het grondwater. In die hoedanigheid verwacht ik van ze dat ze tijdig aan de bel trekken als de bronnen bedreigd worden. Daarnaast zijn publiekscampagnes over waterbewustzijn en zuinig omgaan met drinkwater dingen die de sector zou kunnen oppakken.'

Zeespiegelstijging en verzilting bedreigen het zoete water in Nederland; wat kan het Deltaprogramma in dezen betekenen?

Glas: 'Verzilting heeft de volle aandacht in het Deltaprogramma en ook zeespiegelstijging is een belangrijk thema. De waargenomen trend is al langere tijd dat het zee-niveau zo'n 20 cm per eeuw stijgt. Wij houden in het Deltaprogramma rekening met 1 meter stijging in 2100, maar de vraag is of we op de lange termijn rekening moeten houden met nog méér. De minister werkt samen met de andere partijen binnen het Deltaprogramma aan de opzet van een Kennisprogramma Zeespiegelstijging.'

'Wij kijken ondertussen of we de huidige zoetwaterstrategie, die in 2015 is afgesproken, kunnen volhouden of moeten aanpassen. Maar we moeten ons ook voorbereiden op wat eventueel gaat komen. Daarbij kun je denken aan beter vasthouden van water, de aanleg van buffers en het verplaatsen van innamepunten. Ik verwacht dat deze maatregelen hun beslag gaan krijgen in het Deltaplan Zoetwater 2022-2027.'

Wat als...?

'Naast bekijken of de huidige strategieën voldoende zijn, gaan we meer inzetten op monitoren van de ontwikkelingen. Een andere oplossingsrichting voor dit vraagstuk is het beantwoorden van de vraag: 'Wat als...?'. Wij zorgen via het Kennisprogramma Zeespiegelstijging dat de wetenschappelijke basis op orde is, dus dat de feiten bekend zijn. Aansluitend vragen we aan iedereen om met ideeën te komen voor mogelijke oplossingen.'

Het belang van communicatie

'We zijn in principe bezig met een flexibele, permanente transitie. We hoeven geen haakse bochten te slaan, maar dat betekent wél dat alle partners alert moet blijven en zich moeten willen verbinden. Om zaken te veranderen is meer nodig dan alleen sommen maken. Het gaat om de combinatie van technische feiten met zachtere vaardigheden en kwaliteiten, zoals historisch besef en communicatie. Ik heb het wel eens genoemd: 'alfa + bèta + gamma = delta'. Alle disciplines moeten aan boord zijn! Want om de uitdagingen die op ons deltabewoners afkomen, op te lossen, hebben we de hulp nodig van iedereen.'

Innovatie

Drinkwatersector ondertekent Green Deal Aquathermie

Op 14 mei heeft Vewin namens de drinkwatersector de Green Deal Aquathermie ondertekend. Aquathermie is het benutten van warmte en koude uit water uit verschillende waterbronnen. Het gaat om thermische energie uit oppervlaktewater (TEO), uit afvalwater (TEA) en uit drinkwater (TED).

Deze vormen van schone energie kunnen bijdragen aan de noodzakelijke energietransitie. De Green Deal Aquathermie is een initiatief van de ministeries van EZK, BZK en IenW en van de Unie van Waterschappen. Naast Vewin tekende een reeks van partijen uit overheid, waterbeheer, onderzoek en bedrijfsleven.

Volwaardig alternatief

Drinkwaterbedrijven willen als producenten van drinkwater en eigenaar/beheerder van drinkwaternetten – en aansluitend op hun kerntaak – bijdragen aan de verkenning van mogelijkheden voor veilige en verantwoorde ontwikkeling van aquathermie.

In de energietransitie moet aquathermie als volwaardig alternatief voor de warmtevoorziening worden onderzocht. Aquathermie moet

een passende positie krijgen in de uitwerking van de Regionale Energiestrategieën (RES). De Green Deal beoogt dit te bevorderen. Thermische Energie uit Drinkwater (TED) is hierin een onderdeel.

Maatschappelijk vraagstuk

Hans de Groene, directeur van Vewin: 'Onze wettelijke kerntaak staat altijd voorop: 24/7 schoon en veilig drinkwater leveren. Maar de energietransitie is een maatschappelijk vraagstuk waar we als sector een bijdrage aan willen en kunnen leveren. De Green Deal Aquathermie is vooral gericht op het ontwikkelen en delen van kennis over aquathermie en de waarde ervan in de praktijk te beoordelen. Aquathermie sluit direct aan bij de kerntaak van de drinkwatersector van het produceren en transporteren van drinkwater.'

‘DE ENERGIETRANSITIE IS EEN MAATSCHAPPELIJK
VRAAGSTUK WAAR WE ALS SECTOR EEN
BIJDRAGE AAN WILLEN EN KUNNEN LEVEREN’

Casus aquathermie Dunea

Het prestigieuze project Mall of the Netherlands in Leidschendam wordt in 2020 duurzaam gekoeld met rivierwater van Dunea. Daarvoor tekenden drinkwaterbedrijf Dunea en investeerder Unibail-Rodamco-Westfield in maart een contract. Dunea levert hiermee voor het eerst aquathermie, een bron van duurzame energie die veel toekomst heeft.

Dunea verkent sinds enige tijd hoe en in welke rol zij met haar enorme infrastructuur aan waterleidingen kan bijdragen aan de vraag naar warmte en koude. Directeur Wim Drossaert: ‘Aquathermie is relatief nieuw, maar zou in meer dan 40% van de Nederlandse warmtebehoefte kunnen voorzien en zo de CO₂-uitstoot aanzienlijk helpen verminderen. We hebben door het gebruik van ons

rivierwater de zeer duurzame plannen voor het koelsysteem van het winkelcentrum met nog eens 10% CO₂-reductie verbeterd. Met aquathermie dragen wij bij aan verduurzaming. Dat past bij ons en onze maatschappelijke positie.’

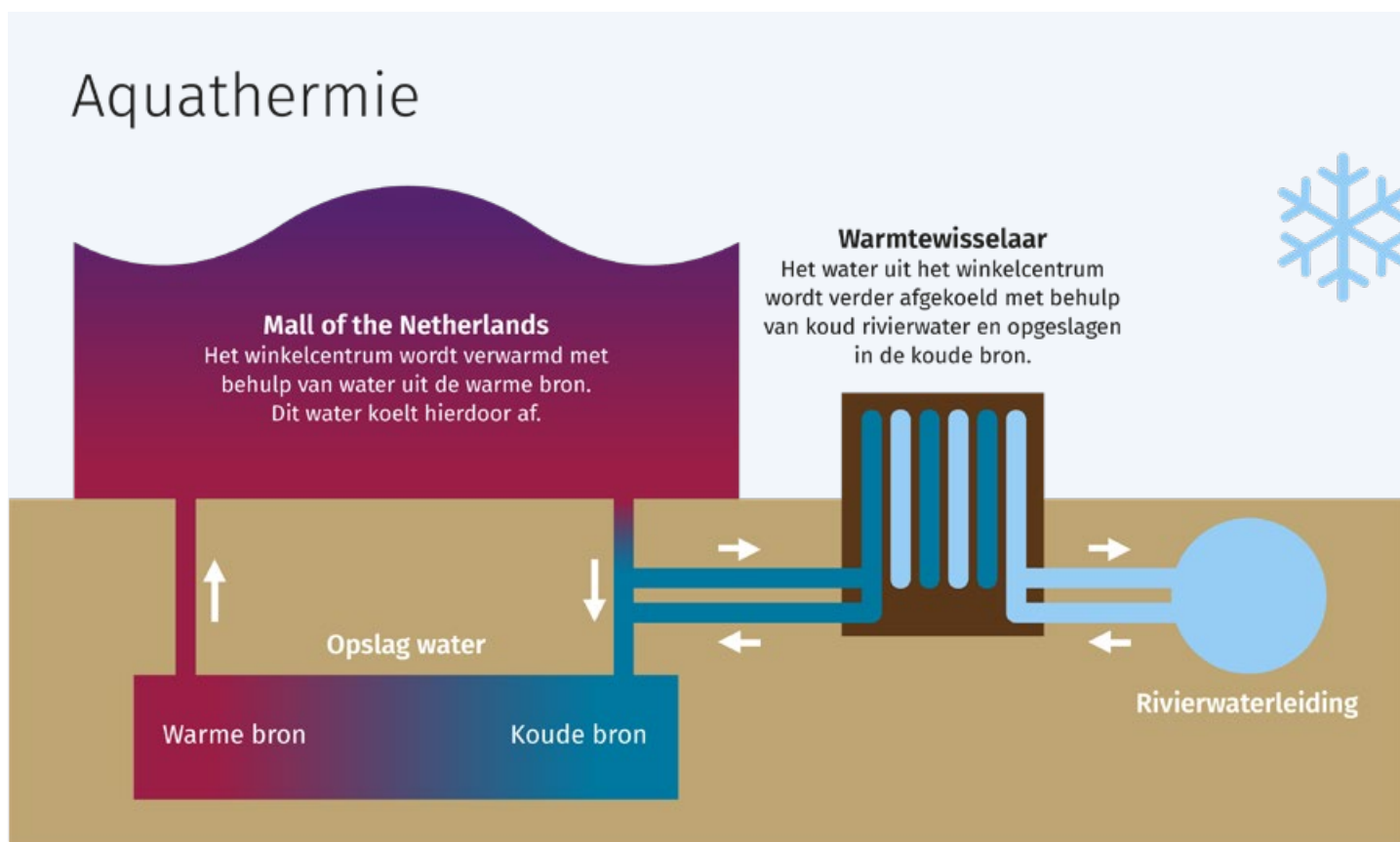
Stimuleren helpt

De gemeente Leidschendam-Voorburg stimuleerde het duurzame energieconcept door met subsidie bij te dragen aan de haalbaarheidsstudie. Wethouder Nadine Stemerdink: ‘Met dit project hopen we andere gemeenten te inspireren om te innoveren op het gebied van duurzaamheid. Het was voor onze gemeente een unieke kans om de verbindende schakel te zijn tussen Unibail en Dunea. We kijken of aquathermie ook een rol kan spelen bij de vervanging van aardgas bij bestaande huizen en nieuwbouw. De rivierwaterleiding van Dunea ligt tenslotte door onze gemeente.’

Artist impression van de Mall of the Netherlands.

‘MET AQUATHERMIE DRAGEN WIJ BIJ AAN VERDUURZAMING.
DAT PAST BIJ ONS EN ONZE MAATSCHAPPELIJKE POSITIE’

Duurzaam winkelcentrum

Met dit initiatief starten de partners één van de grootste aquathermie-projecten in Europa. Vastgoedeigenaar, investeerder en exploitant Unibail-Rodamco-Westfield realiseert Mall of the Netherlands. Het bedrijf heeft duurzaamheid benoemd tot speerpunt en wil de CO₂-uitstoot van projecten op het Europese vasteland in 2030 met 50% hebben teruggebracht ten opzichte van 2015. Initiatieven als deze passen daarom goed in de strategie.

Hoe het werkt

Het gebouw krijgt straks te maken met een warmte-overschot vanwege alle lampen en het winkelend publiek. Die warmte wordt opgeslagen in de grond om te hergebruiken als het gebouw verwarming nodig heeft. Als er koeling nodig is, is die het liefst ook duurzaam en voorradig. Dit is waar Dunea een rol gaat spelen. Het water dat vanaf de rivieren Maas en Lek naar de duinen wordt gepompt om drinkwater van te maken, is in de winter zo koud dat het via een warmtewisselaar met gemak water uit de warmteopslag kan laten afkoelen, zonder dat dit nadeel oplevert voor de drinkwaterproductie. Deze koude wordt dan ook opgeslagen in de grond en weer gebruikt in de zomer. De verwachte oplevering is in 2020.

Facts

- Eén van de grootste aquathermie-projecten in Europa.
- Wanneer koude wordt geleverd, stroomt er 200.000 liter water per uur door het winkelcentrum.
- Het vermogen van de installatie is 1,5 megawatt.
- De verwachte energielevering is 3.200 GJ (gigajoule) per jaar.

‘DE KOUDE VAN HET RIVIERWATER
VAN DE MAAS EN DE LEK WORDT
OPGESLAGEN IN DE GROND EN
WEER GEBRUIKT IN DE ZOMER’

Afsluiters nu ook op afstand bestuurbaar

Drinkwaterbedrijf Oasen plaatst dit voorjaar afstandsbedieningen op afsluiters in leidingen. Tot nu toe waren deze afsluiters alleen handmatig te bedienen. Maar nu kan Oasen op verschillende plekken de waterstroom sturen vanaf een laptop, met 'een druk op de knop'. Het grote voordeel van deze afsluiters is dat lekken sneller zijn op te sporen. Zodra een operator een hoger waterverbruik signaleert, kan hij segmenten van het netwerk afsluiten. Zo wordt er naar het lek toegewerkt. Oasen verwacht dat over vijf à tien jaar het grootste gedeelte van het netwerk is voorzien van deze nieuwe afsluiters.

oasen
drinkwater

Toekomstvisie gewasbescherming 2030

Ambities in Toekomstvisie gewasbescherming 2030 zijn meer dan noodzakelijk

In april stuurde Carola Schouten, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, haar 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en teeltsystemen' naar de Tweede Kamer, vergezeld van het 'Pakket van maatregelen emissiereductie gewasbescherming open teelten'. Vewin was, samen met andere stakeholders, betrokken bij het opstellen van deze visie, in het Platform Duurzame Gewasbescherming.

Belangrijkste belofte van de minister: 'In 2030 bestaat de land- en tuinbouw in Nederland uit een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk kan worden voorkomen.'

'De visie op gewasbescherming bouwt voort op de passage over gewasbescherming in mijn visie 'Landbouw, natuur en voedsel; waardevol en verbonden', en verbindt deze met de eerder verschenen visies en ambities van sectororganisaties. Gewasbeschermingsmiddelen zijn van belang voor een goede oogst, maar de afhankelijkheid van deze middelen, en daarmee de kwetsbaarheid van het huidige systeem, maakt dat een omslag nodig is. De visie beoogt daarom een trendbreuk te initiëren in het denken en handelen over gewasbescherming door het centraal stellen van weerbare planten en teeltsystemen en een sterkere verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur', aldus de minister.

Platform Duurzame Gewasbescherming

De Toekomstvisie is opgesteld door het Platform Duurzame Gewasbescherming, bestaande uit verschillende partijen, die betrokken zijn bij de ontwikkeling van een duurzamer gewasbeschermingsbeleid. Naast het Rijk (ministeries van LNV en IenW) zijn dit organisaties uit de land- en tuinbouw (onder andere LTO), de gewasbeschermingssector (zoals Nefyto), natuurorganisaties (Natuur & Milieu) en de watersector (UvW, Vewin). De doelen zijn ambitieus, maar méér dan noodzakelijk volgens Vewin. Want drinkwaterbronnen worden nog steeds bedreigd door gewasbeschermingsmiddelen of hun afbraakproducten.

Drie strategische doelen

Om in 2030 in de land- en tuinbouw duurzaam te kunnen produceren, bevat de Toekomstvisie drie strategische doelen:

- plant- en teeltsystemen zijn weerbaar;
- natuur en land- en tuinbouw zijn met elkaar verbonden;
- bij telen vinden nagenoeg geen emissies plaats naar het milieu en blijven nagenoeg geen residuen achter op producten.

Tweede nota Duurzame Gewasbescherming

Inhoudelijk wordt aangehaakt bij de Kringlooplandbouw-visie van de minister van LNV. De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 bouwt voort op de Tweede nota Duurzame Gewasbescherming 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst'. Hierin zijn doelen en maatregelen opgenomen voor de periode 2013-2023 om het gewasbeschermingsbeleid verder te verduurzamen. Een van deze doelen is om in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer te hebben van de drinkwaternorm en de milieukwaliteitsnormen in oppervlaktewater. Concreet betekent dit een afname van het aantal overschrijdingen van deze normen ten opzichte van 2013 met respectievelijk 95% en 90%.

De bij de Toekomstvisie betrokken partijen stellen in 2019 gezamenlijk een uitvoeringsprogramma op om de doelen uit de Tweede nota en de Toekomstvisie te kunnen halen.

Standpunt Vewin

Vewin staat achter de doelen van de Toekomstvisie. Het is belangrijk voor de drinkwatersector dat de bestaande doelstellingen voor beperking van de emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu – uit de Tweede nota in 2023 en de Kaderrichtlijn Water in 2027 – worden doorgetrokken tot nagenoeg nul in 2030. Om deze doelen te kunnen halen, zijn zo spoedig mogelijk aanvullende maatregelen vanuit de overheid nodig.

Normoverschrijdende concentraties

Gewasbeschermingsmiddelen komen nu vaak in normoverschrijdende concentraties voor in grond- en oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor drinkwaterproductie. Een overzichtsstudie van wateronderzoeksinstituut KWR (2018) op basis van monitoringdata van de drinkwaterbedrijven toont aan dat bij oppervlaktewaterinnamepunten en voorraadbekkens resten gevonden worden van verschillende gewasbeschermingsmiddelen. In veel gevallen zaten daar normoverschrijdende concentraties bij. Ook bij een groot deel van de grondwaterwinningen bestemd voor drinkwaterproductie komen sporen van gewasbeschermingsmiddelen of afbraakproducten van deze middelen voor.

Onvoldoende bewust

Naast het formuleren van aanvullende maatregelen is meer aandacht nodig voor toezicht en handhaving van bestaande beleidsmaatregelen. Onderzoek heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat veel agrariërs zich in de praktijk onvoldoende bewust zijn van het feit dat in grondwaterbeschermingsgebieden restricties gelden voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en dat middelen met risicovolle stoffen hier niet toegepast mogen worden.

Uitvoeringsprogramma

De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 onderstreept wat Vewin betreft dat de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen in drinkwaterbronnen in samenwerking met de betrokken partijen ambitieus moet worden ingevuld. Vewin zal bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma expliciet aandacht vragen voor de bescherming van drinkwaterbronnen.

De emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar drinkwaterbronnen moet zo spoedig mogelijk worden teruggedrongen, tot nagenoeg nul in 2030. De tussenliggende doelen voor 2023 en 2027 blijven onverminderd geldig en moeten ook worden gehaald.

Artemis: 'Biologie als mindset voor binnen- en buitenteelten'

Piet Boonekamp, directeur Artemis

Dit is het motto van Artemis behorend bij haar nieuwe missie en visie die op 4 juni tijdens de viering van haar 25-jarig jubileum zijn gepresenteerd. Artemis is de belangenvereniging van de producenten en distributeurs van bestuivers, biocontrol en biostimulanten met circa 30 zeer innovatieve grote en kleinere Nederlandse bedrijven. Artemis is de oudste vereniging op dit gebied in Europa, met wereldwijde pioniers die ervoor gezorgd hebben dat bijna 100% van de glasgroentetelers in Nederland biologische producten gebruikt.

Maar de visie van Artemis gaat verder: 'De omslag naar 'weerbare planten en teeltsystemen' met biologie als basis is essentieel om te voldoen aan de maatschappelijke wensen ten aanzien van verduurzaming'. Dit sluit naadloos aan bij de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 van het ministerie van LNV, mede vormgegeven door de gewasbeschermingsstakeholders, waaronder Artemis. Artemis wil zich inzetten om voor iedere binnen- én buitenteelt een scala aan biologische producten te ontwikkelen om weerbaarheid te ondersteunen, zodat slechts incidenteel en pleksgewijs corrigerende laagrisicomiddelen nodig zijn. Hierdoor zal de emissie-problematiek tot het verleden behoren.

Dit vergt ook grote inzet van andere partijen, voor:

- Experimenteerruimte bij telers om de biologische producten te kunnen uittesten en zo 'al lerend' weerbare systemen te ontwikkelen, in samenhang met biodiversiteit binnen en rondom het perceel;
- Verandering van de regelgeving. De registratieperiode van een biologisch middel duurt minimaal 5 jaar. En dat terwijl nu nog minder dan 0,5% van de middelen die in de buitenteelt gebruikt worden, biologisch is. Dat moet sneller!
- Draagvlak binnen de maatschappij om deze unieke transitie mogelijk te maken.

Ons uiteindelijke doel: 'Nederland krijgt de meest duurzame gewasbescherming ter wereld!'

Ctgb: 'Nagenoeg geen emissies is haalbaar'

**Luuk van Duijn,
secretaris/
directeur Ctgb**

'Als onafhankelijk zelfstandig bestuursorgaan beoordeelt het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) gewasbeschermingsmiddelen of deze veilig zijn voor mens, dier en milieu. Daarbij is ook de ministeriële nota 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030' een belangrijk kader. Wij zien het als een uitdaging om met de doelstellingen uit deze nota, in combinatie met de Europese toelatingsrichtlijnen, bij te dragen aan een duurzamer gebruik van en zich veilige gewasbeschermingsmiddelen.'

'Een voor ons relevant element is het streven naar een teelt 'nagenoeg zonder emissies'. De maatregelen die wij in 2014 voor drie neonicotinoiden namen ter bescherming van bestuivers, laten zien dat dit – voor teelten onder glas of plastic, bedekte teelten – praktisch haalbaar is. Nadat wij de voorschriften hadden aangepast, reageerde de sector daar snel op met zuiveringsystemen die een nul-emissie waarborgen.'

'Voor de onbedekte teelt zal die uitdaging groter zijn. Daarvoor verwacht ik veel van precisielandbouw. Die ontwikkelingen in techniek en digitalisering (onder andere GPS) helpen de teler om middelen alleen dáár toe te passen waar ze echt nodig zijn. De toepassing van middelen op de volledige teelt (volveldstoepassing) vermindert ten voordele van milieu én teler (bedrijfskosten). Een vergelijkbaar effect hebben de Bestuurlijke afspraken gewasbescherming Open Teelt, waarin diverse emissieroutes worden benoemd en ingeperkt. Als Ctgb kunnen wij voor deze inperkingen relevante voorschriften meenemen in het wettelijk gebruiksvoorschrift van de toegelaten middelen.'

'Als effectmeting maakt het Ctgb voor de beoordeling onder andere gebruik van de Bestrijdingsmiddelenatlas. Normoverschrijdingen zullen consequenties hebben voor de toelating of voor aanvullende maatregelen op het etiket. Ook neemt het Ctgb aanvullende voorschriften op, op basis van tussen toelatinghouder en ministerie van IenW gemaakte afspraken in het Emissiereductieplan (ERP).'

'Binnen de (internationale) kaders draagt het Ctgb graag praktisch bij aan een teelt 'nagenoeg zonder emissies', omdat een goede waterkwaliteit één van de (afgeleide) doelstellingen is van onze beoordeling.'

Natuur & Milieu: 'Toxische middelen duurder maken'

**Jelmer Vierstra, senior programmaleider
Circulaire Economie Natuur & Milieu**

'De Nederlandse waterkwaliteit staat zwaar onder druk. Daardoor loopt de biodiversiteit gevaar en wordt waterzuivering steeds moeilijker en duurder. Natuur & Milieu bracht recent een onderzoek uit, waaruit bleek dat slechts 1% van het oppervlaktewater in Nederland voldoet aan de Europese waterkwaliteitsrichtlijnen. Een belangrijke bron van vervuiling: bestrijdingsmiddelen.'

'In haar visie omschrijft minister Schouten de noodzaak van een 'paradigmaverandering' als het gaat om de bescherming van gewassen. Deze kanteling in zienswijze is precies wat het milieu nodig heeft. We moeten zo snel mogelijk afscheid nemen van de traditionele, risico-gestuurde benadering, waarbij kleine veranderingen al kunnen zorgen voor ziektes en plagen. We moeten toe naar een teelt gebaseerd op natuurlijke weerbaarheid. Robuuste teeltsystemen, die veranderingen zelf kunnen opvangen, zonder dat direct met chemie moet worden ingegrepen.'

'Toelatingsbeleid is een goede manier om het gebruik van bestrijdingsmiddelen te sturen. Maar om de overgang te maken van minder middelen met een hoog milieurisico naar meer biologische alternatieven, is ook economische sturing nodig. Biologische alternatieven moeten goedkoper worden en voor toxische bestrijdingsmiddelen moet een hogere prijs gelden. Daarnaast moet het voor boeren mogelijk en aantrekkelijk worden gemaakt onafhankelijk advies in te winnen over gewasbescherming. Op dit moment zijn de 'adviseurs' vaak verbonden aan bedrijven met een commercieel belang bij de verkoop van middelen.'

'Ook in de rest van de keten zien wij mogelijkheden om de gewenste verandering in gang te zetten. Waar supermarkten zich nu vooral laten leiden door de prijs, vorm en kleur van producten, zou ook weerbaarheid van gewassen een factor moeten zijn. Natuur & Milieu wil zich inzetten om deze bewustwording zowel bij supermarkt als consument op gang te brengen.'

Nefyto: 'Implementatie van nieuwe technologie'

**Maritza van Assen, directeur Nederlandse
Stichting voor Fytofarmacie Nefyto**

'De bedrijven die bij Nefyto zijn aangesloten, werken permanent aan de gewasbescherming van de toekomst. Zij werken intensief aan de ontwikkeling van kennis, producten en technologie om gewasbescherming steeds beter en veiliger te maken. Vanuit dat vertrekpunt is het ook logisch dat Nefyto de nieuwe Toekomstvisie gewasbescherming 2030 mede heeft onderschreven. De bij onze bedrijven aanwezige kennis en expertise willen we daarvoor inzetten.'

'Bij onze bedrijven zijn er wel zorgen over de vraag hoe de visie kan worden vertaald naar een realistisch uitvoeringsprogramma. Er moet aan een aantal belangrijke randvoorwaarden worden voldaan wil de Toekomstvisie kans van slagen hebben. Het doel is weerbare gewassen en weerbare teeltsystemen te ontwikkelen, maar de juiste wettelijke kaders om bijvoorbeeld nieuwe veredelings technieken goed te reguleren, ontbreken nog. Daarna moet de implementatie in de praktijk nog plaatsvinden. In de tussentijd blijft de verantwoorde inzet van gewasbeschermingsmiddelen heel belangrijk voor een goede oogst in kwalitatief en economisch opzicht. En juist deze middelen vallen de laatste tijd snel weg, iets waar we de afgelopen jaren sterk voor gewaarschuwd hebben. De teler komt met lege handen te staan.'

'We hebben minder zorgen over de doelstelling 'nagenoeg zonder emissie'. In de afgelopen jaren zijn er al enorme stappen gezet in de verbetering van de waterkwaliteit door een goede samenwerking met alle betrokken partijen. Verschillende instrumenten, zoals wetgeving, stewardship-projecten* en communicatie, zijn ingezet en we zien dat dit ook tot resultaat leidt. Het waterbewustzijn is bij alle schakels in de keten sterk toegenomen. Verdere implementatie van nieuwe technologie, zoals precisietoepassing, leidt ertoe dat de doelen binnen handbereik liggen.'

*Projecten zoals de Erfemissiescan of 'Schoon erf, schone sloot'.

Directeur Wim Drossaert (Dunea) en dijkgraaf Rogier van der Sande (Hoogheemraadschap van Rijnland).

De groeiende waarde van water

‘Onze delta verandert, wij moeten vernieuwen’

Onder dit thema organiseerden Dunea en Hoogheemraadschap van Rijnland op 6 juni het symposium ‘De groeiende waarde van water’, naar aanleiding van de presentatie van het onderzoek ‘Waterbedrijven van de toekomst’. Zo’n 400 vertegenwoordigers van waterketenpartners en kennisinstituten discussieerden over thema’s zoals klimaatverandering, bevolkingsgroei en energietransitie, en de gevolgen daarvan voor het leven in de delta.

Het verzorgingsgebied van Dunea en Rijnland ligt in het deltagebied in West-Nederland, één van de meest kwetsbare delta’s van de wereld. Met 6,6 miljoen inwoners in voornamelijk grote agglomeraties, een forse concentratie van bedrijven, industrie en landbouw en een bruto regionaal product van 283 miljard euro is deze regio van grote betekenis voor onze Nederlandse economie.

Leefbaarheid onder druk

Maar de leefbaarheid in deze delta staat onder druk, onder andere door gevolgen van de klimaatverandering: zeespiegelstijging, bodemdaling, piekbuien, zoetwatertekort en hittestress. Voeg daarbij andere ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei, de verdergaande trek naar de stad, vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt, en je krijgt een aardig beeld van de uitdagingen. Directeur Wim Drossaert (Dunea): ‘Waterkwaliteit, waterveiligheid en leveringszekerheid van drinkwater waren tot nu toe vanzelfsprekend voor de mensen die in de delta wonen, werken en recreëren. ‘Alles is toch goed geregeld?’

Optelsom van uitdagingen

Dijkgraaf Rogier van der Sande (Hoogheemraadschap van Rijnland): ‘Maar mede door deze vanzelfsprekendheid is er in Nederland weinig besef van en aandacht voor de economische en sociaal-maatschappelijke waarde van water, zo stelde de OESO al enkele jaren geleden vast in een rapport over de watersector. De totale optelsom en samenhang aan uitdagingen op het gebied van klimaatontwikkeling, bevolkingsgroei, de opgaven van de energietransitie en circulaire economie, de digitalisering en de komst van nieuwe commerciële partijen als gevolg van de globalisering, wordt onvoldoende gezien. Dit zal

‘ZORGELOOS LEVEN IN EEN DELTA
NIET VANZELFSPREKEND’

op termijn grote gevolgen kunnen hebben op hoe wij leven in West-Nederland. Hoog tijd om daar over na te denken en er een visie op te ontwikkelen.’

Waterbedrijven van de Toekomst

Dit inzicht was voor Dunea en Rijnland aanleiding om een onderzoek uit te voeren, onder leiding van hoogleraar Sustainability and Strategic Innovation Taco van Someren (Nyenrode Business Universiteit). Drossaert: ‘Dit onderzoek, ‘Waterbedrijven van de Toekomst’, laat zien dat het noodzakelijk is om je als organisatie grondig te vernieuwen. Tot nu toe veranderden wij geleidelijk, stapje voor stapje, maar dat is niet meer voldoende. Om na 2050 nog te kunnen blijven wonen, werken en recreëren in deze delta, is meer nodig dan waar Rijnland en Dunea nu toe in staat zijn.’

De waarde van water

Van der Sande: ‘Als waterbedrijven moeten we een pro-actievere rol spelen, waarbij we de waarde van water centraal stellen. Die waarde is ontegenzeggelijk aan het veranderen, als gevolg van de klimaatverandering en demografische ontwikkelingen: als we niets doen, stijgt de vraag naar zoet water en daalt het aanbod. Dit vraagt om een aanpak buiten de eigen vertrouwde kaders, een aanpak die meer omvat dan alleen de watersector. Wij nemen daartoe het initiatief, maar doen een dringend beroep op andere organisaties, zoals overheid en bedrijfsleven, om mee te doen. Vandaar ook dit symposium.’

Buitenlandse interesse

Drossaert: ‘Door de integratie van de watersector met energie, grondstoffen, afval en data werken wij steeds meer samen met com-

merciële partijen. Daardoor zien we ook buitenlandse private partijen hun intrede doen in de Nederlandse markt, omdat zij kansen zien die wij momenteel nog laten liggen. Ook op die ontwikkeling moeten we een antwoord formuleren. Wat we willen voorkomen, is dat we met z’n allen over 30 jaar zeggen: ‘Waren we maar wat eerder gaan nadenken over deze problematiek!’’

Partners gezocht!

Van der Sande: ‘Onze oproep is een ‘call to action’, niet uit wanhoop, maar juist vanwege de grote mogelijkheden die er zijn om zaken met elkaar te verbinden. De toekomst is nu! We zien uitdrukkelijk de kansen, bijvoorbeeld door het zoeken van slimme oplossingen op de raakvlakken tussen water, energie en circulaire economie. Maar de uitdaging waar we met z’n allen in deze delta voor staan, ontstijgt wel het niveau van Dunea en Rijnland: dit kunnen we alleen met hulp van anderen!’

Wim Drossaert (l) en Rogier van der Sande (r) duiden de resultaten van hun onderzoek naar de groeiende waarde van water, het thema van het symposium. In het midden dagvoorzitter Diana Matroos.

‘VERBETEREN IS NIET GENOEG,
WE MOETEN ECHT VERNIEUWEN’

Regionale samenwerking in de waterketen is zeer succesvol

De regionale samenwerking in de waterketen tussen waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven is zeer succesvol. Uit een inventarisatie in de 'De Staat van Ons Water 2018' blijkt dat de voor 2020 beoogde jaarlijkse kostenbesparing van € 450 miljoen nu al ruimschoots wordt behaald.

In het Bestuursakkoord Water van 2011 (BAW) is afgesproken dat door samenwerking in de waterketen in totaal € 450 miljoen per jaar minder zal worden uitgegeven, als bijdrage aan de totale kostenbesparing van € 750 miljoen per jaar vanaf 2020. Deze afspraken hebben betrekking op de beperking van de stijging van de kosten, het verhogen van de kwaliteit (professionaliteit) en het verminderen van de kwetsbaarheid.

Gematigde lastenontwikkeling

In het BAW is een gematigde lastenontwikkeling afgesproken voor huishoudens en bedrijven. Dit lukt, zo blijkt uit de inventarisatie. Zowel de riool- en zuiveringsheffing van de gemeenten en waterschappen, als de tarieven van de drinkwaterbedrijven zijn in de periode 2010 tot 2018 onder de prognoses gebleven. De positieve ontwikkeling van de lasten is voor een belangrijk deel het gevolg van de succesvolle samenwerking in de gevormde regio's.

Vermindering kosten

Uit de voortgangsmonitor blijkt dat samenwerking in de waterketen voor gemeenten, drinkwaterbedrijven en waterschappen een bedrag van circa € 550 miljoen oplevert ten opzichte van de

prognose in 2010. De totale besparing op de jaarlijkse beheerkosten van de afvalwaterketen bedraagt nu voor 2020 € 380 miljoen, overeenkomstig het doel. Drinkwaterbedrijven behalen extra kostenbesparingen, in totaal € 168 miljoen, wat ver boven het doel van € 70 miljoen is. Voor 2020 zullen nagenoeg alle regio's hun ambitie gaan halen. De verwachting is overigens dat de kosten de komende jaren wel zullen stijgen als gevolg van extra investeringen vanwege maatregelen gericht op klimaatadaptatie en milieukwaliteitseisen.

Kwaliteit en kwetsbaarheid

In de Aanvullende Afspraken op het Bestuursakkoord Water van 31 oktober 2018 is afgesproken gezamenlijk de schouders eronder te zetten om ook de andere doelen te realiseren. Het gaat dan om het vergroten van de kwaliteit van dienstverlening en het verminderen van de personele kwetsbaarheid. Zo worden in de regio de banden met regionale opleidingsinstituten aangehaald en worden vakkennis en vaardigheden versterkt. Tot slot is blijvende inzet voor het wegnemen van belemmerende regelgeving van belang.

'De Staat van Ons Water'

Met 'De Staat van Ons Water' rapporteert de minister van Infrastructuur en Waterstaat elk jaar in mei aan de Tweede Kamer over de voortgang van het waterbeleid in het afgelopen kalenderjaar. Het betreft een gezamenlijke rapportage van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de Unie van Waterschappen, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Vewin.

Drieluik verkiezingen: de waterschappen

Verschillende raakvlakken met belangrijke waterketenpartner

2019 is een echt verkiezingsjaar. In het vroege voorjaar de gecombineerde verkiezingen voor de Provinciale Staten en de waterschappen en eind mei de Europese verkiezingen. In de vorige editie van Waterspiegel bekeken we het belang van de provincies voor de drinkwatersector, deze keer aandacht voor een andere belangrijke waterketenpartner: het waterschap.

Ria Doedel, directeur van WML.

WML: 'Belangrijke ketenpartners'

Ria Doedel, directeur van WML: 'Er zijn veel raakvlakken tussen drinkwaterbedrijven en waterschappen, omdat beide een belangrijke ketenpartner zijn in de watercyclus. Ik noem er hier drie: kwaliteit van de bronnen, klimaatverandering en samenwerking in de waterketen.'

Kwaliteit van de bronnen

'Wij hebben (sinds 1 januari 2017) te maken met één waterschap: Waterschap Limburg. Een van de belangrijkste dossiers waar we elkaar op tegenkomen, is de taak van het waterschap om lozingsvergunningen op het oppervlaktewater te verstrekken aan landbouw en industrie. Daarmee is het waterschap een belangrijke partij als het gaat om de kwaliteit van het oppervlaktewater en dat is voor ons (als gemengd grond- en oppervlaktewaterbedrijf) een bron van groot belang.'

'In Limburg bevindt zich Chemelot, één van de grootste chemische complexen van Nederland, waar meer dan 60 industriële bedrijven afvalwater van zeer verschillende samenstelling via één afvalwaterzuivering lozen op het oppervlaktewater. Omdat dit gebeurt in de beek Ur, is het waterschap de vergunningverlener. De Ur mondt uit in de Maas, waar WML, Evides en Dunea water innemen voor de productie van drinkwater voor vele miljoenen Nederlanders. De vorige vergunning bood volstrekt onvoldoende waarborgen voor de waterkwaliteit die nodig is voor de drinkwaterproductie. Voor de volgende vergunning heeft het waterschap gelukkig een andere aanpak gevolgd, waarbij alle stakeholders in het voortraject nadrukkelijker betrokken zijn. Dat moet leiden tot een evenwichtiger vergunning waarin ook het drinkwaterbelang voldoende is meegenomen. We vertrouwen erop dat we dat straks terugzien.'

Klimaatverandering

'Een ander belangrijk thema dat wij delen met de waterschappen, zijn de gevolgen van de klimaatverandering. Het lijkt logisch dat wij als waterketenpartners gezamenlijk oplossingen voor zaken zoals piekafvoeren of lange droge perioden gaan zoeken en uitvoeren. Eén van de mogelijke oplossingsrichtingen is het vasthouden van overtollig water, zowel om problemen met het riool en de afvalwaterzuivering te voorkomen, als om een voorraad te hebben voor een lange droge periode. Maar dat kun je niet alleen, daar heb je andere ketenpartners bij nodig.'

Waterketensamenwerking

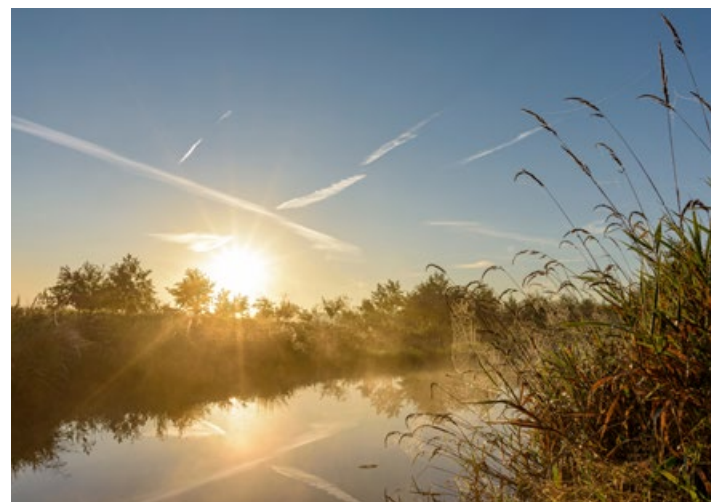
Doedel: 'In ons verzorgingsgebied is enige jaren geleden een Waterschapsbedrijf opgezet voor de afvalwaterzuivering. WML werkt al jaren nauw samen met dit Waterschapsbedrijf. Samen met een aantal gemeenten onderzoeken deze partijen de mogelijkheden om de samenwerking uit te breiden tot een echt watercyclusbedrijf, à la Waternet: drinkwatervoorziening, transport en zuivering van afvalwater in één organisatie.'

Omgevingswet

'Een goed voorbeeld van het belang van samenwerken in de keten is de komende implementatie van de Omgevingswet. De gemeenten krijgen er op watergebied veel taken bij en hebben daar niet altijd de kennis en capaciteit voor in huis. In het omgevingsmanagement trekken we nu al samen op met het waterschap om ons ambtelijk en bestuurlijk netwerk bij de gemeenten te ontwikkelen en hen op watergebied te ondersteunen.'

Wat is volgens u belangrijk in de samenwerking tussen drinkwaterbedrijven en waterschappen?

Doedel: 'Een goede, professionele relatie is essentieel: je hebt elkaar voor zoveel zaken nodig, dat transparantie en begrip over en weer onmisbaar zijn. Beide moeten een duidelijke toekomstvisie hebben en als waterketenpartners bereid zijn daarover het gesprek met de ander aan te gaan. We vervullen allebei een publieke taak en zullen dus de grootst mogelijke maatschappelijke meerwaarde moeten creëren tegen de laagst mogelijke kosten. Daarbij zijn zaken zoals belangen en invloedssferen van minder belang: het gaat erom dat het noodzakelijke werk goed gebeurt, op de maatschappelijk gezien optimale manier.'

Leo Hendriks, algemeen directeur van WMD.

WMD: 'Kwaliteit en beschikbaarheid van grondwater'

Leo Hendriks, algemeen directeur van WMD: 'Wij hebben in Drenthe als drinkwaterbedrijf te maken met vier waterschappen, die we als waterketenpartner natuurlijk tegenkomen op verschillende beleidsterreinen. Je kunt daarbij denken aan droogte, onttrekken van grondwater, lozingsvergunningen, gebiedsontwikkeling en contacten met de provincie. Met waterschap Vechtstromen hebben we het bedrijf NWTR opgericht, dat in Emmen de Puurwaterfabriek exploiteert, waar ultrapuur water wordt gemaakt van gezuiverd rioolwater.'

Afhankelijk van kwaliteit oppervlaktewater

Wat is belangrijk in de samenwerking met het waterschap?

Hendriks: 'Voor WMD springen er eigenlijk twee thema's uit: kwaliteit en beschikbaarheid van grondwater voor de drinkwatervoorziening. Wij zien in onze winputten steeds vaker antropogene – dus door de mens gemaakte – stoffen. Dat zijn meestal stoffen uit de industrie en de landbouw, die niet in grondwater horen en die ook niet in het drinkwater mogen komen: medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, nitraten en onbekende chemische stoffen. Ze zijn voor het allergrootste deel afkomstig uit oppervlaktewater dat in de grond trekt. Hoewel WMD haar drinkwater voor 100% uit grondwater maakt, zijn wij indirect dus wel afhankelijk van de kwaliteit van het oppervlaktewater. En omdat de waterschappen lozingsvergunningen afgeven aan industrie en landbouw, is daar een belangrijk raakvlak.'

Extra zuiveringsinspanning?

'Om deze zogeheten opkomende stoffen uit het grondwater te zuiveren, moeten wij miljoenen euro's investeren. Dat vertaalt zich uiteindelijk in een hogere kostprijs voor drinkwater en daarmee een lastenverzwaring voor de burger. Het is dus een groot maatschappelijk belang om samen met de waterschappen en andere waterketenpartners te proberen deze stoffen zoveel mogelijk uit het oppervlaktewater te houden. We doen ook samen onderzoek naar welke stoffen er in het oppervlaktewater zitten, waar die vandaan komen en wat mogelijke oplossingsrichtingen kunnen zijn.'

Water langer vasthouden

'De waterschappen spelen verder een grote rol op het gebied van beschikbaarheid van (grond)water. Ze zijn verantwoordelijk voor de afvoer van oppervlaktewater én het afgeven van onttrekkingsvergunningen van grondwater, bijvoorbeeld aan boeren of de industrie. Een waterschap heeft van oudsher de neiging om water zo snel mogelijk uit haar werkgebied af te voeren, vanuit de gedachte van waterveiligheid. Maar zeker in het droge seizoen kunnen daardoor problemen door watertekorten ontstaan. Inmiddels is duidelijk dat vasthouden van water net zo belangrijk is, zo niet belangrijker. Zowel voor de landbouw, de natuur, het transport over water als voor de drinkwatervoorziening is het essentieel dat er het hele jaar rond voldoende oppervlakte- en grondwater in een gebied blijft.'

Goed contact

'Naast de contacten in de uitvoerings sfeer hebben we een aantal keer per jaar strategisch overleg met de waterschappen in en rondom ons werkgebied. Daarbij komen ook onderwerpen zoals droogte, en kwaliteit en beschikbaarheid van water aan de orde. Belangrijk in deze samenwerking is dat je elkaar kent en vertrouwt, en weet te vinden. En dat alle partijen bereid zijn tijd, mensen of materieel vrij te maken als het nodig is. Ik prijs me gelukkig dat dit tot nu toe steeds het geval is geweest en ik heb er alle vertrouwen in dat we die lijn ook met de nieuwe waterschapsbesturen kunnen voortzetten.'

Annette Ottolini, algemeen directeur van Evides Waterbedrijf.

Evides: 'Schone rivieren en zoetwaterbeschikbaarheid'

Annette Ottolini, algemeen directeur van Evides Waterbedrijf: 'In de waterketen hebben we als waterbedrijf veel te maken met waterschappen: zij zorgen voor waterbeheer, genoeg en schoon oppervlaktewater en bescherming tegen wateroverlast. Daarnaast zijn ze onder meer verantwoordelijk voor de rioolwaterzuiveringen. Hoe schoner het effluent dat zij lozen op het oppervlaktewater, des te schoner de rivieren – die op hun beurt weer gebruikt worden als bron voor de productie van drinkwater.'

Schone Maaswaterketen

'We zien diverse raakvlakken met de taken van de waterschappen, bijvoorbeeld bij het oppervlaktewater. Daarom streven we ernaar veel gezamenlijk op te trekken. Dat doen we onder andere via waterketenoverleggen. Een concreet voorbeeld, met goede resultaten, is de Schone Maaswaterketen. Hierin werken Nederlandse waterschappen en drinkwaterbedrijven in het stroomgebied van de Maas samen om daar de waterkwaliteit te verbeteren. Een belangrijk thema is de aanpak van medicijnresten: door meer te verwijderen in de rioolwaterzuivering, komt er minder in het oppervlaktewater terecht. Via Riwa-Maas – belangenbehartiger van drinkwaterbedrijven die de Maas als bron gebruiken – hebben we hier ook internationaal overleg over.'

Samenwerkingsverbanden

Ze vervolgt: 'Als Evides zijn we partner in verschillende samenwerkingsverbanden, zoals Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+), Netwerk Afvalwaterketen Delfland, Rotterdamse

Samenwerking in de Afvalwaterketen en Waterkring West. De thematiek in deze gremia varieert, maar bijna overal spelen zaken zoals: samenwerking in de ondergrond, hergebruik van effluent, ontwikkelen van langetermijnvisies voor de hele waterketen en klimaatadaptatie.'

'Ook op individueel niveau werken we nauw samen met waterschappen. Zo zijn we bijvoorbeeld, in het kader van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit, intensief opgetrokken met waterschap Hollandse Delta, zodat het Haringvliet beschikbaar blijft als zoetwaterbron. Daarnaast hebben waterschappen en waterbedrijven beide infrastructuur die elkaar op punten kruisen. In dat kader maken we afspraken over beheer, onderhoud en vergunningen.'

Zoetwaterbeschikbaarheid

'Een belangrijk punt in het westen van het land is de zoetwaterbeschikbaarheid. Dit geldt voor verschillende typen gebruikers, van land- en tuinbouw tot industrie. In dit kader is COASTAR opgezet. Hierbij werken we samen met onder andere de Hoogheemraadschappen Delfland en Rijnland, gemeenten, provincie Zuid-Holland, bureaus, bedrijfsleven en onderzoeksinstituten.'

Wat verwacht u van de nieuwe besturen van de waterschappen?

Ottolini: 'Inmiddels zijn de meeste colleges bij de waterschappen in ons verzorgingsgebied gevormd. In alle gevallen spreekt uit de bestuursprogramma's de wil tot verdergaande samenwerking met maatschappelijke partijen. We vertrouwen er daarom op dat we de bestaande samenwerking op dezelfde open, transparante en constructieve wijze kunnen voortzetten en verder versterken.'

Klimaatadaptatie

'Een aspect dat steeds nadrukkelijker speelt in de samenleving, is klimaatadaptatie en de daarmee samenhangende energietransitie. Beide thema's zijn zowel voor waterschappen als waterbedrijven van belang. We verwachten dat we deze thema's waar mogelijk gezamenlijk oppakken en de afstemming daarover zoeken. Verder is de circulaire economie een belangrijk onderwerp dat ons bindt. De waterschapsbesturen hebben op dit punt ambities en ook hierbij zoeken we graag naar mogelijkheden om elkaar te versterken, bijvoorbeeld op het punt van hergebruik van gezuiverd afvalwater voor industrie, tuinbouw, enzovoort.'

'In de samenwerking met het waterschap zijn een goede en open verstandhouding, transparantie en heldere uitgangspunten en doelstellingen van belang. Een voorbeeld is het al genoemde terugdringen van medicijnresten en andere microverontreinigingen in het oppervlaktewater. Dat is een van de speerpunten in onze samenwerking met SAZ+ en Schone Maaswaterketen.'

'Wat ons betreft zijn er dus een paar onderwerpen waar we samen met de waterschappen aan willen werken de komende jaren: bescherming van de oppervlaktewaterkwaliteit (en daarmee de bronnen voor de productie van drinkwater); voldoende beschikbaarheid van zoet water voor alle gebruikers; samenwerking met betrekking tot klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie.'

Watereducatie

Van makathon naar onderwijs

Voor het eerst in Nederland werkten het vmbo, mbo en hbo samen in één onderwijsproject. Gedurende zeven weken gingen leerlingen en studenten van drie onderwijsinstellingen in Noord-Holland gezamenlijk aan de slag met een opdracht van PWN. De opdracht kwam voort uit de Makathon Water & Natuur van 2018. De onderwijspilot werd op 17 april jl. afgetrapt met... een makathon.

De makathon is een nieuwe manier van werken en leren. Tijdens een makathon-event, dat doorgaans drie dagen duurt, werken studenten, medewerkers en experts uit verschillende vakgebieden samen aan actuele innovatievraagstukken. Op de eerste dag verdiepen de deelnemers zich in de vraagstelling en formuleren ze de opdracht voor hun team. In de volgende twee dagen ontwikkelen de teams prototypes die getoetst worden bij de doelgroep. Aan het einde van de makathon picht elk team zijn oplossing, met het bijbehorende businessmodel, aan een jury.

Unieke samenwerking vmbo, mbo, hbo en PWN

PWN experimenteert al sinds 2014 met de makathon-events. Inmiddels heeft het drinkwaterbedrijf van Noord-Holland zich ontwikkeld tot een ware makathon-expert en is het concept uitgegroeid tot een officiële werkvorm binnen PWN. In het kader van de doorgaande leerlijn werkt PWN mee aan deze onderwijspilot om de werkvorm duurzaam te borgen in de leertrajecten op vmbo, mbo en hbo.

Oplossingen voor klimaatadaptatie

In de pilot gingen de leerlingen van het Hoofddorpse Kaj Munk College samen met studenten van het Nova College Hoofddorp en Inholland Haarlem aan de slag met een opdracht van PWN. De opdracht kwam voort uit de Makathon Water & Natuur van 2018. Zo gaven de leerlingen een oplossing voor klimaatadaptatie, die toen in concept was bedacht, nu concrete handen en voeten.

Tweedaagse makathon

De pilot ging op 17 april van start met een tweedaagse makathon voor de deelnemende leerlingen en studenten. In de zeven weken daarna kwamen de teams elke donderdagmiddag bij elkaar. Op donderdag 6 juni presenteerden zij hun uitkomsten aan PWN.

De pilot is een initiatief van Smart Makers Education (SME), een samenwerkingsverband dat bestaat uit partners uit het bedrijfsleven, overheid en onderwijs. 'SME is een learning community waar mensen kennis halen en brengen, en in co-creatie oplossingen bedenken, toepassen en borgen', licht de innovatiemanager van PWN Suze van der Meulen toe. 'PWN is een heel actieve partner en heeft het makathon-concept ingebracht in het samenwerkingsverband. Deze pilot is een mooi programma om nieuwe technologie duurzaam te borgen in het onderwijs en bij PWN. Op deze manier maken wij, en dat is het doel van deze pilot, onderwijs van makathons.'

Waarom makathons?

De ervaring leert dat makathons voor alle deelnemende partijen winst opleveren. Zo krijgen medewerkers en studenten meer inzicht in water- en natuurvraagstukken. Daarbij worden belangrijke vaardigheden aangesproken en gestimuleerd. Denk aan creativiteit, kritisch vermogen, sociaal-cultureel inzicht, samenwerking, probleemoplossend vermogen, communicatie en zelfregulatie. Tegelijkertijd verwerven de deelnemers kennis van smart-technologieën zoals 'Internet of Things', sensoren, blockchain, 3D-printing, augmented en virtual reality en kunstmatige intelligentie.

Uiteraard hebben deelnemende bedrijven en platforms zelf ook baat bij een makathon. Zo leverden eerdere makathons al een set van innovatieve ideeën en 'proofs of concept' op die bijvoorbeeld in het innovatieproces van PWN verder werden opgepakt. Meerdere van die ideeën zijn nu in de pilotfase.

Kijk voor meer informatie op www.pwn.nl/onze-innovatieprojecten.

De Lange Vlieter en waterproductiebedrijf WML.

Ria Doedel vertrekt bij WML

‘Trots op ‘blauwe hart’ van onze medewerkers’

Na een periode van 12,5 jaar neemt Ria Doedel op 1 juli a.s. afscheid als directeur van het Limburgse drinkwaterbedrijf WML. Hoe kijkt ze terug op deze periode, wat waren de belangrijkste issues en ontwikkelingen, en ook: vertrekt ze met een gerust hart?

Toen Ria Doedel op 1 januari 2007 als directeur binnenstapte bij Waterleiding Maatschappij Limburg, had ze weinig ervaring in de drinkwatersector: 'Ik was daarvoor directeur geweest van achtereenvolgens de gemeenten Maastricht, Eindhoven en Nijmegen. Het zuidoostelijk deel van Nederland kende ik bestuurlijk dus goed, maar de drinkwaterbedrijven waren redelijk onbekend terrein voor me. Toen ik begon, had de sector net een periode met flink wat dynamiek achter de rug, met veel fusies. Dat is daarna wel tot rust gekomen. Er zijn sindsdien geen drinkwaterbedrijven samengegaan.'

Wat waren wat u betreft belangrijke gebeurtenissen in die periode?

Doedel: 'Een belangrijke ontwikkeling tussen 2007 en nu is dat de kwaliteit van de bronnen om drinkwater van te maken – het oppervlakte- en grondwater – steeds verder onder druk is komen te staan. De afgelopen decennia zagen we dat de kwaliteit van met name het rivierwater verbeterde. Maar dat is de laatste 10, 15 jaar overschaduwd door de opkomst van nieuwe stoffen, in combinatie met een insluipende veronachtzaming van het belang van de waterkwaliteit. De pyrazoolcrisis in 2015 is daarvan het meest beruchte voorbeeld; dat was voor ons echt een waterscheiding, een fundamentele verandering. Wij spreken hier bij WML over 'voor de pyrazoolkwestie' en 'na de pyrazoolkwestie.'

De pyrazoolcrisis van 2015

'Wij halen als gemengd oppervlakte- en grondwaterbedrijf een deel van ons water voor de productie van drinkwater uit de Maas. In de bedrijfsvoering houden we daarbij rekening met innamestops door incidentele, kortdurende lozingen. Maar wat er in 2015 gebeurde, was echt uniek: we konden toen door een industriële lozing vierenhalve maand geen water innemen uit de Maas! En ook de drinkwaterbedrijven stroomafwaarts kwamen in de problemen.'

'Naast het technische probleem bij de 'lozer', die de geloosde concentratie pyrazool niet structureel omlaag wist te brengen, bleek ook de geldende wet- en regelgeving een probleem. De drinkwaterbedrijven weten wel wat ze moeten doen wanneer er een ongewenste stof in het oppervlaktewater wordt aangetroffen: dat staat allemaal helder in de Drinkwaterwet en de bijbehorende uitvoeringsregelingen. Maar de andere partijen misten die houvast en hadden vaak geen idee van wat er van hen verwacht werd. Deze situatie had zich in Nederland nog nooit voorgedaan. Pas toen in het westen de drinkwatervoorziening écht in het gedrang kwam, en de minister van IenW zich in de zaak mengde, kwam er beweging in.'

Aanpak Opkomende Stoffen

'Ik moet zeggen dat het ministerie deze kwestie echt goed heeft aangepakt. Men heeft er niet alleen voor gezorgd dat het probleem op korte termijn werd opgelost, maar is ook meteen begonnen met een structurele aanpak voor dit soort situaties. Zo heeft de pyrazoolkwestie uiteindelijk geleid tot de brede Aanpak Opkomende Stoffen, waarin de benodigde procedures zijn vastgelegd en stappenplannen zijn uitgewerkt. Belangrijk onderdeel is de Immisietoets Drinkwater, die partijen verplicht om bij een lozingsvergunning te kijken naar de effecten voor de drinkwatervoorziening. Ook is uitgebreid beschreven hoe we met ontheffingen moeten omgaan. Hiermee is een gestructureerde en complete aanpak ontwikkeld waarmee we toekomstige crises op dit gebied te lijf kunnen gaan.'

Cyber security

Doedel: 'Een andere belangrijke verandering is de veel grotere aandacht in de sector voor cyber security. Met name sinds 2013 zijn er in de hele drinkwatersector veel maatregelen genomen om onze digitale veiligheid te vergroten. WML vervult op dit gebied landelijk een voortrekkersrol en daar ben ik erg trots op. Ik verwacht ook dat dit onderwerp de komende jaren steeds belangrijker wordt.'

Het waterwingebied aan de Grensmaas, met winputten en pompstation in Roosteren (oevergrondwaterwinning).

Ketensamenwerking

Een uitdaging voor de toekomst is volgens Doedel de ketensamenwerking: 'Steeds meer wordt het watersysteem als één geheel gezien. En terecht. Daarmee wordt het logischer dat de waterketenpartners veel intensiever gaan samenwerken. Met het Amsterdamse ketenbedrijf Waternet hebben we een succesvol voorbeeld van een compleet doorgevoerde samenwerking. We kunnen daar ook in Limburg van leren, want er valt nog steeds winst te behalen, ook in

de samenwerking die wél al naar tevredenheid van de medewerkers plaatsvindt. Zo hebben WML en Waterschapsbedrijf Limburg een pool van elektrotechnische medewerkers, die onderhoud uitvoeren aan installaties van beide organisaties. Nu moeten zij nog werken met twee verschillende planningssystemen, waardoor ze veel tijd kwijt zijn met dubbel rapporteren en gegevens verwerken. Een klein voorbeeld van hoeveel er nog te winnen is.'

Welke andere uitdagingen ziet u voor de komende jaren?

Doedel: 'Net als de rest van Nederland en de wereld zal ook Limburg zich moeten voorbereiden op de gevolgen van de klimaatveranderingen; dat is belangrijk, maar niet uniek. Wel typisch voor onze provincie is hoe we kunnen omgaan met specifieke demografische ontwikkelingen. De enige jaren geleden al voorspelde krimp van 30% in de hele regio manifesteert zich anders dan verwacht. Grote steden zoals Maastricht en Venlo blijken hun inwonersaantal goed op peil te kunnen houden. In de oostelijke gemeenten van de Mijnstreek, zoals Heerlen, Brunssum en Hoensboek, krimpt de bevolking inderdaad flink, hoewel niet zoveel als gedacht.'

Slim omgaan met krimp

'Minder inwoners heeft direct gevolg voor de kostenstructuur van een drinkwaterbedrijf, omdat kosten voor de collectieve infrastructuur dan moeten worden omgeslagen over minder mensen. En je

bent niet erg flexibel met je infrastructuur: een nieuwe leiding gaat voor 80 jaar de grond in en ook een pompstation moet minimaal 40 jaar meegaan. Met minder afnemers in een bepaald gebied kunnen de vaste kosten per huishouden dus stijgen.'

'Wij zijn jaren geleden al begonnen met het ontwikkelen van een strategie om onze infrastructuur flexibeler te maken. Want wij hebben een wettelijke opdracht om drinkwater aan onze inwoners te leveren, en dan kun je niet zeggen: 'Sorry, het wordt te duur om in uw dorp drinkwater te brengen, daar stoppen we mee!'. We hebben gekozen voor een tweeledige aanpak. Ten eerste gaan we onze zogeheten backbone uitbreiden: door het aanleggen van extra transportleidingen maken we meer verbindingen tussen de productielocaties die in het verleden uitsluitend lokaal of regionaal konden leveren. Je kunt daarmee veel flexibeler inspelen op bijvoorbeeld demografische prognoses én op veranderingen van die prognoses.'

Modulaire zuiveringen

'Daarnaast zijn wij onze productielocaties en zuiveringen modulair gaan ontwerpen en bouwen. Die 'bouwstenen' kun je eenvoudig in en buiten bedrijf stellen, zonder gevolgen voor de rest van de installatie. Alle eenheden zijn zo ontworpen dat ze verplaatst kunnen worden. Is er op een bepaalde locatie minder vraag naar water en dus minder capaciteit nodig, dan kun je een module afkoppelen. Ze kunnen elders worden hergebruikt, dus als je om wat voor reden dan ook – tijdelijk of voor langere tijd – elders een zuivering wilt uitbreiden, kan dat. Dat biedt trouwens ook mogelijkheden bij cala-

miteiten, zoals een ernstige verontreiniging in een bepaald gebied of de uitval van een productielocatie door storing. Met deze twee oplossingen gaan we ook in de toekomst de kosten voor de drinkwaterproductie voor Limburg beheersbaar houden.'

Wat zijn de uitdagingen voor de toekomst?

Doedel: 'Naast de al genoemde samenwerking in de waterketen en de gevolgen van de klimaatveranderingen, zullen we goed moeten gaan kijken naar de rol van water in de circulaire economie. Binnen de grote transities waar we voor staan, zal de drinkwatersector moeten vaststellen welke bijdrage ze kunnen leveren, maar ook welke nieuwe risico's er gaan ontstaan. De wereld verandert steeds sneller, dus alertheid is geboden!'

Tot slot, wat moet er tussen al die verandering juist behouden blijven in de drinkwatersector?

Doedel: 'Daar kan ik kort over zijn: de aandacht voor kwaliteit van de bronnen, en de continuïteit en robuustheid van de drinkwatervoorziening moeten voorop blijven staan. Maar bovenal hoop ik dat de passie, waarmee onze medewerkers en die van de andere Nederlandse drinkwaterbedrijven hun werk doen, blijft. De bevologenheid waarmee de mensen in de drinkwatersector met hun vak bezig zijn, dat 'blauwe hart', vind ik echt bijzonder, dat kom je niet vaak tegen. Ik weet nog niet precies wat ik hierna ga doen, maar ik kan alleen maar hopen dat ik die betrokkenheid ook in mijn nieuwe werkomgeving tegen zal komen.'

Het Waterpaspoort van...

Naam: Roy van Aalst

Leeftijd: 36

Functie: Tweede Kamerlid PVV

Aantal glazen kraanwater per dag:

'Ik drink één glas water per dag.'

Op het gebied van water ben ik trots op:

'Hoe Nederland al eeuwen het beste is in watermanagement! Het zorgde ervoor dat we als Nederlanders al eeuwenlang samen de schouders eronder moeten zetten om ons land te verdedigen. Dat is de mentaliteit die ons land groot en welvarend heeft gemaakt.'

Ik heb iets met water omdat:

'...het een belangrijke grondstof is voor bier! En wie houdt er nu niet van een goed biertje op z'n tijd?'

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

'De (water)veiligheid van Nederland waarborgen! Zowel op het gebied van overstromingen tegengaan, droogte bestrijden of ons drinkwater goed houden is het belangrijk om altijd alert te blijven. Ik ben blij daar als Tweede Kamerlid voor de PVV mijn steentje aan bij te kunnen dragen!'

Als ik aan water denk, dan:

'...droom ik weg van hoe Nederland ooit de baas was op alle wereldzeeën!'

Achterspiegel

Bescherming drinkwaterbronnen: niet tornen aan de ambities van de KRW!

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is onmisbaar om op nationaal en Europees niveau een goede waterkwaliteit te kunnen realiseren. De afgelopen jaren is de waterkwaliteit in Europa verbeterd, maar helaas zijn de KRW-doelen – ook in Nederland – nog niet gehaald en lijken ze ook vóór de deadline van 2027 niet binnen bereik. De nieuwe Europese Commissie zal moeten aangeven hoe de doelen wél gehaald kunnen worden, en of de KRW toe is aan herziening.

Sommige partijen – de Europese landbouwsector voorop – zien een mogelijke herziening als kans om de KRW af te zwakken. De Europese landbouwkoepel COPA-COGECA roept op de KRW minder ambitieus en ‘realistischer’ te maken en economische randvoorwaarden zwaarder te laten wegen. Dat is precies wat we niet nodig hebben voor een betere waterkwaliteit.

Voor de KRW na 2027 is het van groot belang het bestaande ambitieniveau ten minste te handhaven. Dit betekent behoud en versterking van artikel 7. Artikel 7.3 stelt dat lidstaten de drinkwaterbronnen moeten beschermen om achteruitgang van de waterkwaliteit te voorkomen, zodat op termijn de zuiveringsinspanning voor drinkwaterproductie kan worden verlaagd. Feitelijk betekent dit dat de kwaliteit van de drinkwaterbronnen moet verbeteren.

3. De lidstaten dragen zorg voor de nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen, teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen. De lidstaten kunnen voor die waterlichamen beschermingszones vaststellen.

..., zoals gewijzigd bij Richtlijn 98/83/EG.

1. wi ten econ nam